

Asia: VN/31917/2023

Lausuntopyyntö rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamista koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta

1. Yleinen kanta lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumiseen

Mikä on yleinen kantanne siihen, että lähisuhdeväkivallan sovittelusta luovuttaisiin pääsääntöisesti?

Erittäin kielteinen

Voitte perustella kantanne edelliseen kysymykseen.

Esitysluonnoksen mukaan on vaikea selvittää, onko uhri antanut suostumuksensa lähisuhdeväkivallan sovitteluun vapaaehtoisesti.

Edellytysten arviointia tehdään useassa eri vaiheessa. Poliisi ja syyttäviviranomaiset arvioivat asian soveltuvuuden sovitteluun omalta osaltaan ensimmäisenä, ennen kuin lähettävät asian sovittelutoimistoon. Tässä vaiheessa karsiutuvat pois sovitteluun soveltumattomat tapaukset. Sovittelutoimistossa soveltuvuutta arvioi ensin sovittelun vastuuhenkilö, sovitteluohjaaja sekä erikoiskoulutetut vapaaehtoissovittelijat koko prosessin ajan. Sovittelutoimistosta asia palaa aina lähettävälle taholle ja päätöksen asian etenemisestä oikeusprosessissa tekee lopulta aina syyttäviviranomainen.

Sovittelutoimistossa korkeakoulutetulla sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstöllä ja sovittelijoilla on vahva osaaminen lähisuhdeväkivallasta ilmiönä sekä sen eri muodoista. Lisäksi käytössä on THL:n kehittämä työkalu edellytysten arviointiin, jonka avulla asian soveltuvuutta sovitteluun arvioidaan koko prosessin ajan kattavasti, useasta näkökulmasta, perheen / lähisuhteen kokonaistilannetta tarkastellen. Edellytysten monipuolisella arvioinnilla turvataan se, että uhri osallistuu sovitteluun omasta vapaasta tahdostaan, turvaten myös uhrin oman autonomian ja tavoitteet asian käsittelyssä. On tärkeä huomioida, että sovittelun tavoite ei ole sovinto, vaan se on ainutkertainen mahdollisuus, jossa osapuolet pääsevät keskustelemaan asiasta turvallisessa ympäristössä ja hakevat apua tilanteeseen, jotta väkivalta ei uusiutuisi.

2. Vaikutukset

Voitte kertoa kantanne esityksen vaikutusten arvioinnista. Onko esityksellä joitain sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei vielä ole kuvattu?

Vaikutusten arviointi on tehty erittäin huolellisesti ja kattavasti. Vaikutusten arviointi puoltaa sitä, että lähisuhdeväkivallan sovittelusta ei tule luopua.

Lähisuhdeväkivallan sovittelussa tehdään palveluntarpeen arviointia ja osapuolten tilanne otetaan huomioon kokonaisvaltaisesti. Lähisuhdeväkivallan sovittelussa varmistetaan aina, onko asiassa tehty myös lastensuojeluilmoitus ja ilmoitus tehdään myös sovitteluprosessin aikana, mikäli uusi huoli herää. Sovittelun ammattihenkilöstö tekee tarvittaessa myös huoli-ilmoituksia. Mikäli lähisuhdeväkivallan sovittelusta pääsääntöisesti luovutaan, on vaara, että nämä ilmoitukset jäävät tekemättä.

3. Lakiehdotuksen 3 a § (henkilösuhteet)

Voitte kommentoida henkilösuhteita, joita lähisuhdeväkivallan sovittelun kieltö koskisi.

Sovitteluun ohjautuu myös alaikäisten ja erityisesti alle 15 –vuotiaiden rikosasioita ja he eivät ole vielä rikosoikeudellisessa vastuussa. Mikäli esim. seurustelusuhhteessa tapahtuneita rikoksia ei sovitella, ei niihin pysty puuttumaan poliisikaan. Näissä tapauksissa palveluohjauksen tärkeys korostuu ja sovittelu voidaan nähdä yhtenä tärkeänä osana lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisessä.

Lähisuhde on käsitteenä laaja ja tätä lakiesitys ei ole ottanut tarpeeksi huomioon. Esimerkiksi sisarusten väliset, vanhempien ja lasten väliset sekä lähisukulaisten väliset yksittäiset väkivaltatilanteet jäisivät näin ollen sovittelun ulkopuolelle, vaikka ne kokemusten mukaan sopivat myös hyvin soviteltavaksi.

4. Lakiehdotuksen 3 a § (rikokset)

Voitte kommentoida rikoksia, joita lähisuhdeväkivallan sovittelun kieltö koskisi.

Perusteellinen sovittelun edellytysten arviointi karsii jo nykyiselläänkin pois sovitteluun soveltumattomat rikokset. Osapuolille annetaan palveluohjausta niissäkin tapauksissa, joissa edellytykset sovittelulle eivät täyty.

5. Lakiehdotuksen 3 a § (muuta)

Onko teillä muuta kommentoitavaa esitysluonnoksen 3 a §:stä?

Ei kommenttia

6. Muuta

Onko teillä muuta kommentoitavaa esitysluonnoksesta?

Sovittelun ammattihenkilöstöllä ja vapaaehtoissovittelijoilla on vahva erityisosaaminen lähisuhdeväkivallasta ilmiönä, restoratiivisen sovittelun edellytysten arvioinnista, ihmisten

kohtaamisesta dialogisesti sekä palveluihin ohjaamisesta. Lähisuhdeväkivallan sovittelijoiden osaamista ylläpidetään jatkuvalla koulutuksella ja he ovat erittäin motivoituneita tehtävässään. Mikäli lähisuhdeväkivallan sovittelusta luovutaan, jää tämä resurssi hyödyntämättä ja asiakkaat jäävät paitsi tätä vapaaehtoista ja maksutonta palvelua sekä muihin palveluihin ohjaamista.

Sovittelutoiminta pohjautuu restoratiiviseen oikeuteen eli asianosaisten aktiiviseen osallistumiseen oman asian käsittelyssä. Sovittelussa kunnioitetaan ihmisten itsemääräämisoikeutta ja varmistetaan, että sovitteluun osallistuvat ovat oikeustoimikelpoisia ja ymmärtävät sovittelun ja siellä tehtyjen ratkaisujen merkityksen heidän asiassaan.

Sovittelupalvelu lähisuhdeväkivaltatapauksissa on asiakkaille ainutkertainen; toistuvaa lähisuhdeväkivaltaa ei oteta soviteltavaksi.

Sovittelu antaa osapuolille mahdollisuuden käsitellä asiaa laajemmin, pelkkä rangaistus yksistään ei korjaa tilannetta eivätkä kaikki lähisuhdeväkivaltatapaukset etene käräjille, esim. riittävän näytön puuttuessa. Lisäksi oikeusprosessit ovat valitettavan hitaita. Kuten edellä mainittiin, sovittelun tavoite ei ole sovinto, vaan se että osapuolet pääsevät keskustelemaan asiasta turvallisessa ympäristössä ja hakevat apua tilanteeseen, jotta väkivalta ei uusiutuisi. Epäilty saa mahdollisuuden ottaa vastuun teostaan ja uhri saa mahdollisuuden hyvitykseen sekä oman autonomian ja kompetenssin vahvistumiseen. Molemmat osapuolet saavat palveluohjausta.

Osapuolten välillä mahdollisesti saavutettu sovintoesitys ei koskaan poissulje asian etenemistä oikeusteitse vaan lopullisen ratkaisun asian etenemisestä oikeusprosessissa tekee aina syyttäjäviranomainen.

Selvitysluonnoksessa on mainittu, että sosiaalihuollossa ei ole sovittelua vastaavaa palvelua, joka olisi tarkoitettu lähisuhteen molemmille osapuolille. Onko järkevää valtiontalouden kannalta luopua tällaisesta ainutkertaisesta lakisääteisestä palvelusta, jolle selkeästi on tarvetta, joka kansantaloudellisesti on järkevää, jonka kehittämiseen on vuosien varrella käytetty paljon resursseja ja jonka tulokset viimeisimpien tutkimusten sekä asiakkailta saadun palautteen valossa ovat positiivisia?

Mikäli nykyisestä, jo rajatusta lähisuhdeväkivallan sovittelusta pääsääntöisesti luovutaan, on mahdollista, että jatkossa lähisuhdeväkivaltarikoksen osapuolet solmivat sovinnon keskenään ilman minkään virallisen tahon valvontaa. Tämä heikentäisi uhrin asemaa huomattavasti nykytilanteeseen verrattuna.

Kempainen Jussi
Vuolle Settlementti ry - Vuolle Settlementti ry